VÄRDSHUSET Bostadshus Nydala

På den plats, där affären i Nydala nu ligger, fanns till 1935 ett mycket gammalt hus, som kallades värdshuset. Huset omnämnes första gången 1797. Enligt foto var det mycket likt bryggh.set och smedjan på Nydala. Det kan mycket väl ha byggts de sista åren på 1700-talet, då hela herrgården byggdes om av lagman Stedt

1936 uppbyggdes nuvarande affären på den gamla tomten. I samband med att vägen ändrades på 1930-talet, kom lagerlokalen att ligga på andra sidan vägen. Virket i det gamla Värdshuset användes vid byggandet av bastun vid Gåeryd och för Linnea Bergstens hus Lillebo

Varför huset kallades Värdshuset är okänt, både enligt skriftliga källor och den muntliga traditionen. Ingenstans framgår det, att där verkligen varit värdshus

Hus och tomt friköptes från Nydala herrgård 1925 av Ture Wikström

Stataren Ekholm
Sigrid Stina
Ingrid Stina, född 1791
Kajsa 1798 död späd

Fanns här 1797. 1802 till Gusum

Sven Holm, född 9/3 1773 på Västra Hult
Maria Katarina Dahlgren, född 19/4 1773 i Östergötland
Katarina Gustava, född 13/9 1802 på Värdshuset

Sven Holm var son till trädgårdsmästaren Erik Holm på Västra Hult. Flyttade 1802 till Värdshuset, 1804 till Västra Hult, 1805 till Hättebo som arrendator och 1809 till Sandvik

Trädgårdsmästaren B Rydberg, född 1777
Katarina Drejder, född 1775

Magnus Peter, född		1802	
Maria Kristina	2/2	1805	på Värdshuset
Håkan Fredrik		1806	"
Nils Gustav	1/3	1808	"

Fanns 1804 på Värdshuset. Borta i 1812 års husförhörslängd utan att det angetts vart familjen flyttat

Anders Petersson Ljungquist, född 23/12 1780 i Hylltofta
Gift 19/3 1809 med
Lisa Olofsdotter, född /7 1786 i Flahult och död 10/12 1814 på Värdshuset
Anders Johan, född 1/5 1810 på Horshaga GT i Svenar
Lena Kajsa 25/3 1812 på Värdshuset

Ljungquist var först ryttare för Horshaga rusthåll.
1810 till Värdshuset som kusk på Nydala
1815 gifte Ljungquist om sig och flyttade till Stjärnebo under Skärvälla

Olof Jonasson, född 4/1 1757 i Sölje i Fryele sn

1813 från Lilla Boestad, gift 13/10 1816 med Anna Stina Petersdotter från Vrigstads marknadsbodar

Sockenskräddaren Nils Moberg, född 1779
Gift 5/10 1811 med
Katarina Jakobsdotter, född 1779

Nils Moberg tjänte på Hook, enligt husförhörslängden

Därefter förekommer inte namnet Värdshuset förrän 1880. Troligen räknades det in bland statarbostäderna på Nydala
Från 1880 har det varit affär i Värdshuset

August Ludvig Wennerlöf, född 1/7 1832 i Stockholm
Gift 11/6 1876 med
Maria Johansdotter, född 10/2 1844 i Boestad
Anna Maria, född 29/8 1878 i Kimstad
Cecilia Sofia Charl 26/1 1881 på Värdshuset

1880 från Kimstad och öppnade affär i Nydala. 1882 till Stockaryd, det nya stationssamhället som behövde affär.
Maria var syster till Anders Johan Feurst på Fredriksdal
1877 hade Johannes Lundgren från Slätthög börjat med en affär på Andreholm. 1880 flyttade han till Sävsjö. Då kom Wennerlöf som hans efterträdare, och han flyttade affären till det mest centrala läget i kyrkbyn

Johan Alfred Karlsson, född 30/7 1860 i Karlstorps sn
Gift 16/11 1885 med
Anna Elise Karlsdotter, född 9/3 1863
Agnes Maria, född 12/9 1886 på Värdshuset

1885 från Nydala herrgård 1886 till Harmånger

Klas Johansson, född 2/2 1869 i Bringetofta sn
Gift 18/11 1893 med
Emilia Petersson, född 15/1 1861 i Nävelsjö

Elsa, född	9/9	1894	på Värdshuset
Erik	4/3	1896	"
Tora	9/9	1897	"
Karl	14/8	1900	"
Harald	20/7	1905	

1891 från Vrigstad. 1909 till Ohs
Klas hade varit anställd hos handlare Ek i Vrigstad men öppnade egen affär i Nydala. Han hade ett mycket stort sortiment för att vara på landet. Han skaffade sig också tidigt telefon
Emilia kom 1890 till Nydala som barnmorska. Hon var också utbildad till småskollärare - med mycket fina betyg. Hon hade undervisat i Sandsjö sn. Även sedan familjen flyttat till Ohs, tjänstgjorde Emilia som barnmorska
Det var hon, som hjälpte Johan på Timmerhult 1895, när han brändes till döds. "Men aldrig sa mor ett ord om den händelsen", berättade hennes dotter Tora Kajmer
"Det var en man från Sandvik, som högg sig svårt på Ollonöm. De rodde ner honom till Ohs, och Emilia gick ner till båten och sydde hop såren, och så rodde de upp honom till Sandvik"
Klas tog en del varor från handlare Ek i Vrigstad. Han fick varorna sända på järnväg till Sävsjö
Han sålde cyklar av märket Vasa med träfälgar. En Nydalabo köpte en cykel och satte upp den på vinden. Han vågade inte gå till kyrkan på söndagen, för han var rädd att cykeln kunde stjälas.
Som en extra service lärde Klas dem att cykla, som köpte cykel hos honom
Klas hade också porslin för uthyrning till kalas
När den första bilen gick genom Vrigstad, ringde handlare Ek i Vrigstad till Klas och talade om att bilen stannat på åbron. Bilen tillhörde dåvarande kronprins Gustav
1906 gick den första bilen förbi Nydala. Den kom från Vrigstad. Tora Kajmer såg inte bilen, men den hördes och det stora dammolnet efter bilen minns hon
Klas valdes också till nämndeman under sin nydalatid.

Dottern Elsa gift med Ernst Lindgren, mjölnarens son i Ohs. Hon arbetade i affären i Ohs
Sonen Erik blev mejerist i Forsheda

Sonen Karl förestod affären och posten i Ohs. Han fick sedan posttjänst i Tjällmo
Sonen Harald blev föreståndare för lantbrukskemiska stationen i Svalöv

Eftersom ingen fick köpa tomter i Ohs, byggde Karl och Emilia ett eget hus i Gunnamo, när de slutade arbeta

Ivar Andersson, född 30/10 1882 i Svenarums sn
Gift 5/8 1911 med
Anna Elisa Andersson, född 28/6 1891 i Åkers sn och död 22/12 1984 i Gislaved

Dagny	född 1/1	1912	på Värdshuset
Anders		24/2 1913	"
Hildegard		25/3 1914	"
Ingegerd		15/3 1916	"
Greta		8/7 1917	"
Knut		25/7 1919	"
Anna		14/8 1920	"

Ivar kom 1910 från Gnosjö, Anna 1911 från Åker. 1920 till Värnamo och 1935 till Gislaved
De hade 13 barn
Ivar arrenderade Lille Lund och hade ko där. Mina i Gåeryd mjölkade. Anna Klasson på Brorstorp var piga hos Ivar och Anna
Även Ivar hade arbetat hos handlaren Ek i Vrigstad. Han förestod först Eks filial i Nydala men köpte ganska snart affären för egen räkning
Han hade samma sortiment som företrädaren

Ture och Elin Wikström drev affären från 1920 till 1931. De kom 1920 från Järnudden och flyttade 1931 till Gustavsborg och 1938 till Järnudden

Martin och Sigrid Bellinder fortsatte med affären 1930-1935.
De kom 1930 från Stockaryd och flyttade 1935 till Gustavsborg, 1940 till Tegelviken och 1943 till Vrigstad
Martin Bellinder sålde även bensin vid affären

Berner Svensson, född 29/9 1895 i Moheda och död 21/1 1957 i Nydala. Gift 23/6 1934 med
Lilly Karlsson, född 17/7 1909 i Tjureda

Alf,	född 3/4	1935	i Nydala
Lars		24/10 1937	"

Berner Svensson och hans bröder Mandli och Sture Svensson drev först affären i Nydala som filial till deras affär i Vrigstad. 1937 flyttade Berner till Nydala och övertog affären ensam. Han handlade, förutom med det vanliga sortimentet, även med bensin och lantbruksprodukter. Sönerna fortsatte sedan med affären

Lars Svensson, född 24/10 1937 i Nydala
Gift 7/3 1970 med
Maj Britt Ivarsson, född 21/10 1945 på Västra Hult
Peter, född 12/6 1971 i Nydala
Linda 7/2 1975 "

Familjen är bosatt i den tidigare lärarbostaden vid Nydala skola och driver affären i Nydala. Det är nu den enda kvarvarande affären i hela Nydala sn
Handeln med bensin och lantbruksprodukter har upphört

Information av Doris Fransson, Björkelund, vid vandringen i Nydala Kyrkby 20200927.

Värdshuset/Affären

Någon dokumentation om värdshus i Nydala finns inte. Ändå finns det en byggnad i Nydala som kallats Värdshuset i kyrkböckerna. Det var beläget på Nydala säteriets ägor.

Foton som finns på Värdshuset visar att det liknar andra byggnader på säteriet. Det bör därför ha byggts vid samma tidsperiod. När vet man dock inte.

Värdshuset var bostad för tjänstemän/arbetare på Nydala säteri och deras familjer.

De första personerna som var bosatta på Värdshuset var:

Grenadjär Ekholm

Hustru Ingrid Stina

Barn: Gustaf död

Oläsligt namn

Fredrika född november

Familjen kom till Nydala 1797. Finns inget angivet om eller när de flyttade från Värdshuset.

Nästa boende var

Grenadjär Holm, 30 år

Hustru Maria Dalgren, 30 år

Barn: Catharina, född 1802

Denna familj bodde på Värdshuset från 1802. Finns inget angivet om eller när de flyttade från Värdshuset.

Under perioden 1816-1832 var Värdshuset antecknat men struket. Det är därför svårt att avgöra vilka som bott i Värdshuset eller i andra byggnader på gården.

En hushållerska var skriven där men Värdshuset är struket i kyrkoboken och personen flyttad till stora huset:

Jungfru Lena Cajsa Wallander, född 1772-06-12. Hon arbetade och bodde på Nydala Säteri tills hon avled.

Under perioden 1836-1875 finns inte Värdshuset omnämnt i kyrkböckerna. Säteriets alla anställda var skrivna under gården. Troligtvis har några av dem som haft familj bott på Värdshuset.

Några av Säteriets trädgårdsmästare ska ha bott i Värdshuset. En av dem var

Samuel August Sellberg, född 1825-08-10 i Solberga

Hustru Mariana Thunander, född 1819-09-18 i Böne

Barn : Carl Thure född 1854-11-14

August Fredrik född 1856-08-18

Gustaf Rickard Wilhelm född 1861-08-07

Sofia Lovisa född 1862-09-02

Samuel Sellberg kom 1850 till Nydala Säteri. Han gifte sig 1851 och paret fick fyra barn. Äldste sonen Thure gick i skolan i Nydala tills han var 10 år gammal. 1864 flyttade familjen till Ryssby men redan året därpå vidare till Bankeryd. Sonen Thure utbildade sig och arbetade först inom postverket. Blev senare lärare och tidningsman. Han bosatte sig i Värnamo, där han var en känd personlighet. Han skrev kåserier och böcker och var en uppskattad författare som skrev folklivsskildringar.

Även gårdssmeder ska ha bott på Värdshuset. Smedjan låg i samma område. Smederna tillverkade säteriets behov av smidesdetaljer, lås, spik, hästskor, vagnsdetaljer mm.

Under en sida i kyrkoboken står två familjer som boende:

Smeden Johannes Andersson, född 1847-10-01 Moboda, Nydala

Hustru Syster Johanna Dorotea Lejon, född 1840-08-29 Lilla Gisabo, Nydala

Barn: Hulda Kristina, född 1872-11-04 Nydala

Anders Johan Alfred, född 1874-12-16, Nydala

Anna Helena, född 1876-11-15, Nydala

Nelly Maria, född 1878-06-27

Carl Alfred, född 1880-02-20

Johannes Andersson bodde på Säteriet från och med 1870-talet. Han arbetade som gårdssmed. Han gifte sig med Johanna Lejon från Lilla Gisabo, Nydala. Paret fick 5 barn medan de bodde i Nydala. Familjen flyttade 1882 till Värmdö, utanför Stockholm.

Jägaren Karl Jensen Willumsen, född 1809-03-13 Fredrichslund, Danmark

Hustru Brigitta Amalia Zetterberg, född 1811-07-29 Stockholm

Barn: Karl August Jensen, född 1845-06-01 Gerdslöf

(Mamsell) Anna Christina Jensen, född 1850-06-24 Gerdslöf

Makarna flyttade till Nydala 1864. Om dottern står det i kyrkoboken en notering att hon flyttat till Nydala 1870 men inte registrerat sig förrän 1873. Sonen Karl August kom till Nydala 1873. Han blev arrendator på Nydala Säteri. Då bodde han på gården. När kapten Lindvall hyrde godset 1876 och drev det med inspektor istället upphörde arrendators-behovet. Karl August skrevs in som son i familjen istället. Han flyttade 1878

till Östra Herrestad, Kristianstads län. Dottern gifte sig med Edvard Lejon i Skaftnäs, Nydala socken. Karl Jensen och Brigitta Setterberg flyttade tillbaka till Gärdslöf 1880.

Värdshuset var affär från omkring 1880 fram till 1935.

Första handlaren var

August Ludvig Vennerlöf. Född 1832-07-01 Stockholm (barnhusbarn)

Hustru Maria Cathrina Johansdotter, född 1844-02-10 i Boestad, Nydala socken

Barn: Anna Maria född 1878-08-29 i Kimstad, Östergötland

Cecilia Sofia Charlotta född 1881-01-26 i Nydala

Makarna Vennerlöf kom från Kimstad i Östergötland till Nydala och startade affär. De hyrde Värdshuset. De hade en dotter med sig när de flyttade hit. De fick en dotter medan de bodde i Nydala. De hade även en piga som bodde hos dem.

Pigan Emma Lovisa Andersdotter, född 1859-12-06 Nydala

Familjen Vennerlöf flyttade till Stockaryd 1882.

Nästa handlare

Klas Edvard Johansson född 1869-02-02 Bringetofta

Klas Edvard kom från Vrigstad och flyttade in i Värdshuset 1891 och bedrev handel i huset.

I huset bodde också en gårdssmed

Johan Wilhelm Karlsson född 1857-02-18 Edshult

Hustru Elise Johannisdotter född 1858-08-06 Värnamo

Barn: Esther Wilhelmina född 1883-12-16 Nydala

Anna Euphemia född 1886-01-29 Nydala

Erik Wilhelm född 1888-03-17 Nydala

Willy Maria född 1891-07-28 Nydala

En dräng med familj var också skrivna i Värdshuset.

Johan Alfred Karlsson, född 1860-07-30 Karlstorp

Hustru Elise Karlsdotter född 1863-03-09 Nydala

Barn: Agnes Maria född 1886-09-12 Nydala

Denna familj flyttade 1886 till Harmånger i Gävleborgs län.

När Klas Edvard Johansson varit handlare i två år gifte han sig 1893 med

Emilia Helena Petersson född 1861-01-15 Nävelsjö

Barn: Elsa Maria född 1894-09-09 Nydala

Erik Simeon född 1896-03-04 Nydala

Tora Emilia Augusta född 1897-09-09 Nydala

Carl Edvard född 1900-08-14 Nydala

Johan Harald Mauritz född 1905-07-20 Nydala

Hustrun var barnmorska. Paret fick 5 barn födda i Nydala. Edvard Johansson med familj flyttade från Nydala 1909 till Ohs.

Dessutom bodde det två drängar och en piga med barn i huset.

En arbetare med familj flyttade in i Värdshuset 1909

Anders Johan Alfred Carlsson född 1880-05-02 Nydala

Hustru Lydia Maria Klar född 1887-04-15 Nydala

Barn: Elna Martina Viktoria född 1907-03-12 Svenarum

Rut Hildur Maria född 1909-11-12 Nydala

De flyttade ett år senare, strax efter det sista barnets födelse, till Skedhult i Eksjö.

Från 1912 kallas Värdshuset bara Handelsboden i kyrkans församlingsbok.

Nästa handlare var

Ivar Pontus Andersson född 1882-10-30 Svenarum.

Ivar kom1910 från Gnosjö och tog då över affären.

Han gifte sig 1911 med

Anna Elin Augusta Andersson född 1891-06-28 Åker

Barn: Anna Dagny Ingeborg född 1912-01-01 Nydala

Anders Ivar Mattias född 1913-02-24 Nydala

Hildegard Margit Valborg född 1914-03-25 Nydala

Ingegerd Olga Mildred född 1916-03-15 Nydala

Greta Sonja Maria född 1917-07-08 Nydala

Knut Gunnar Jakob född 1919-07-25 Nydala

Anna Lisa född 1920-08-14 Nydala

De fick sju barn medan de bodde i huset mellan åren 1912-1920. Samma år som deras sista barn föddes flyttade familjen till Värnamo.

Nästa handlare blev

Thure Fredrik Gunnar Vikström, född 1891-07-18 Nydala

Han gifte sig 1922 med

Elin Ingeborg Andersson, född 1901-06-19 Nydala

Barn: Ulla Britta född 1922-11-16 Nydala

Anna Margareta 1927-04-15 Nydala

Thure Vikström tog över som handlare 1920. Han gifte sig 1922 med Elin som var dotter till rättaren på Nydala Säteri. Familjen flyttade till Gustafsborg i Nydala 1931.

Nästa handlare

Martin Anselm Pettersson Bellinder född 1883-04-21 Bellö

Hustru Sigrid Rebecca Bäckman född 1889-06-01 Fellingsbro

Barn: Sigrid Magdalena född 1917-07-22 Stockaryd

Ulla Martina född 1920-04-16 Stockaryd

Familjen kom 1930 till Nydala där Bellinder övertog affären i Värdshuset. De flyttade 1935 till Gustafsborg där de hyrde en lägenhet. Familjen bodde kvar i Nydala till 1943.då de flyttade till Vrigstad.

Därefter var värdshuset bara affär, ingen bodde längre i huset. Det revs då ny affär byggdes 1935.

Nästa handlare i nya affären:

Karl Gunnar Ireneus Svensson född 1892-10-22 Moheda.

Karl Gunnar Ireneus kom från Lekaryd 1935 och tar över affären. Han flyttar 1937 till Svenarum men kommer tillbaka som handelsbiträde 1939 och flyttar 1941 till Skirö

Nästa handlare i nya affären

Berner Svensson född 1895-03-29 i Moheda

Hustru Lilly född Karlsson född 1919-07-17 i Tjureda

Barn Alf född 1935-04-03 Värnamo

Lars född 1937-10-24 Nydala

Berner Svensson med hustru och son kom från Vrigstad och flyttade in med hustru Lilly och sonen Alf 1937. Sonen Lars föddes när familjen bodde i lägenhet i det nya affärshuset. Så småningom övertogs affären av sönerna Alf och Lars. Affären fanns kvar till 1997. En mer än 100-årig verksamhet var till ända.

Till höger låg Värdshuset som senare blev affär. Foto: Doris Fransson

/Sammanställt från kyrkoböcker samt Henry Renshults böcker Folk & Fornt

av Doris Fransson/